

MODERN PROBLEMS OF BUSINESS EDUCATION

Volodymyr Mishchenko, Doctor of Economics, Professor
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
Kyiv, Ukraine

Svitlana Naumenkova, Doctor of Economics, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-244-9-42>

DIGITAL TRANSFORMATIONS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Пандемія COVID-19 стала потужним каталізатором цифрових трансформацій в системі вищої освіти. Під час пандемії вітчизняні університети, впроваджуючи дистанційні та гібридні форми навчання, намагалися всебічно підтримувати студентів і викладачів, надаючи доступ до Інтернету, мобільних пристроїв, програмного забезпечення, систем управління навчальним процесом, відео-конференцій, а також широко використовували соціальні мережі та електронну пошту [1, с. 39; 2, с. 78].

До головних проблем, з якими зіткнулися заклади вищої освіти під час пандемії COVID-19, можна віднести те, що:

- у багатьох закладах моделі організації та управління навчальним процесом не були трансформовані відповідно до вимог цифровізації;

- недостатнім виявився рівень технічного забезпечення та готовності закладів освіти до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до можливостей викладачів і запитів студентів;

– у багатьох випадках виникали проблеми з доступом до Інтернету, його якістю та надійністю, що посилювало цифрову нерівність;

– недостатнім виявився рівень обізнаності багатьох студентів і викладачів з потенційними можливостями ІК-технологій та їх готовності до переходу на нові форми навчання та комунікацій з використанням сучасних інформаційних платформ;

– виникли непередбачувані проблеми з фінансуванням, оскільки джерела комерційного фінансування суттєво зменшилися, в тому числі й через зменшення обсягів надання додаткових платних послуг [3, с. 153].

Унаслідок цих проблем відбулося часткове зменшення контингенту студентів, знизився рівень освоєння ними навчального матеріалу та їх успішність, погіршилися фінансові показники діяльності закладів освіти.

З метою подолання негативних наслідків, більшість вищих закладів освіти запровадили широкий спектр нових технологій навчання. Наприклад, в американських університетах найбільшого поширення набуло використання таких технологій як: дискусійні платформи з використанням соціальних мереж і спілкуванням у режимі реального часу; віртуальні дослідницькі групи; індивідуальні інструменти навчання – доповнена (AR) та віртуальна реальність (VR); адаптивні технології на основі штучного інтелекту; навчальні та дослідницькі платформи; спеціалізовані семінари та обговорення в групах; контроль успішності студентів з використанням AR/VR і помічників викладачів на основі машинного навчання (TAs) [4].

Необхідність широкого використання у навчальному процесі нових технологій обумовлює потребу в прискоренні цифрових трансформацій діяльності закладів вищої освіти з метою подолання цифрових розривів та забезпечення надійних підвалин для стійкого розвитку. На наш погляд, головними напрямками таких трансформацій повинні бути такі:

1. Вдосконалення моделей управління навчальним процесом, запровадження нових технологій навчання, які б максимально повно відповідали вимогам і завданням дистанційного навчання та забезпеченню належного рівня здобуття студентами знань, вмінь і навичок [5, с. 119].

2. Надання закладами освіти всебічної технічної та організаційної підтримки викладачам і студентам шляхом створення постійно діючих служб ІТ-підтримки, розроблення цифрових керівництв щодо адаптації змісту та викладання навчальних дисциплін, проведення семінарів тощо.

3. Розроблення системи показників для вимірювання результатів використання нових навчальних технологій з метою підвищення ефективності досягнення цілей їх впровадження.

4. Формування та розвиток нових освітніх і науково-дослідницьких цифрових платформ, створених шляхом об'єднання ресурсів закладів освіти та концентрації наукового та викладацького потенціалу.

5. Розширення партнерських відносин університетів з бізнесом щодо підготовки студентів, підвищення кваліфікації та перекваліфікації фахівців підприємств, зокрема, в галузях і сферах діяльності з високим впливом технологічних змін на рівень і характер зайнятості через впровадження автоматизації, роботизації та технологій штучного інтелекту [6, с. 70]. Перехід до диверсифікованої економіки також потребує збільшення кількості освітніх програм, пов'язаних з математикою, біологією, хімією, екологією, інженерними науками, технологіями тощо.

6. Широке використання блокової моделі навчання з послідовним, а не паралельним викладанням дисциплін, а також розвиток дуального навчання, що дозволить поліпшити якість освіти та підвищити рівень практичної підготовки фахівців.

7. Підвищення рівня фінансового забезпечення та управління фінансовою стійкістю закладів вищої освіти на основі використання різноманітних джерел фінансування, надання додаткових платних освітніх послуг та активної державної підтримки шляхом надання податкових пільг, грантів, ваучерів, ноу-хау, обладнання, захисту інтелектуальної власності тощо [7, с. 55; 8, с. 27; 9, с. 188; 10, с. 154]. Складність фінансових проблем, які стоять перед закладами вищої освіти, стимулює їх до кардинальної зміни способів ведення бізнесу і, перш за все, до перерозподілу ресурсів між окремими напрямками діяльності, формами навчання, що потребує розширення повноважень керівників закладів освіти в управлінні фінансами,

залучення зацікавлених сторін, а також суттєвого збільшення інвестицій у розвиток наукового потенціалу [11, с. 41; 12, с. 198].

8. Стимулювання розвитку інноваційних дослідницьких екосистем шляхом створення мереж для спільної роботи, посилення транскордонного співробітництва в галузі розроблення нових цифрових технологій на основі тісної взаємодії національних наукових фондів з науковими установами інших країн, створення міжсекторальних і міждисциплінарних дослідницьких колективів і науково-технологічних кластерів [13, с. 137].

Головними складовими успішної цифрової трансформації діяльності закладів вищої освіти повинні бути підтримка високого рівня якості освіти, належне забезпечення та мотивація науково-педагогічних кадрів.

З метою поглиблення цифрової трансформації діяльності закладів вищої освіти, інтенсифікації навчальної й наукової діяльності та підвищення рівня конкурентоспроможності необхідна синхронізація стандартів вітчизняних університетів із зарубіжними, сприяння розвитку R&D, наукових парків та ІТ-освіти на основі підготовки нових освітніх програм, які передбачають вивчення технологій штучного інтелекту, великих даних, квантових обчислень, а також питань кібербезпеки та кіберзахисту.

Література:

1. Гриценко А.А. Інформаційно-цифровий етап розвитку соціально-економічних систем. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 29–46.
2. Міщенко В.І. Стратегічне управління процесами цифрової трансформації економіки. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 67–81. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.01.067>.
3. Міщенко В.І. Світовий досвід державної підтримки використання цифрових технологій та можливості його адаптації в умовах України. *Інтернаука. Економічні науки*. 2022. № 1 (57). С. 148–160. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-1-7858>.
5. Brasca C. et al. How technology is shaping learning in higher education. McKinsey & Company. June 15, 2022. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/education/our-insights/how-technology-is-shaping-learning-in-higher-education>.
6. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Методологічні засади формування стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України. *Причорноморські економічні студії*. 2019. № 48. С. 116–122.

7. Міщенко В. Проблеми підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. *Вища школа*. 2010. № 7–8. С. 64–74.
8. Лисенко Р.С., Міщенко В.І. Взаємодія органів державного управління як фактор подолання фінансової кризи. *Фінанси України*. 2009. № 1. С. 50–57.
9. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Банківська система України: проблеми становлення та розвитку. *Фінанси України*. 2016. № 5. С. 7–33.
10. Науменкова С.В., Міщенко В.І. Поняття системного ризику та підходи до визначення системно значущих банків. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Т. 1. № 105. С. 186–189.
11. Mishchenko, V., Naumenkova S., Grytsenko A., Mishchenko S. Operational Risk Management of Using Electronic and Mobile Money. *Banks and Bank Systems*. 2022. Vol. 17. Is. 3. P. 142–157. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/bbs.17\(3\).2022.12](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.17(3).2022.12).
12. Міщенко В.І. Механізми регулювання обміну даними. *Причорноморські економічні студії*. 2022. № 75. С. 37–45. DOI: <https://doi.org/10.32843/bse.75-6>.
13. Mishchenko S., Naumenkova S., Mishchenko V., Dorofeiev D. Innovation risk management in financial institutions. *Investment Management and Financial Innovations*. 2021. Vol. 18. Is. 1. P. 191–202.
14. Ivanov V.V., Lvova N.A., Pokrovskaia N.V., Naumenkova S.V. Determinants of tax incentives for investment activity of enterprises. *Journal of Tax Reform*. 2018. № 4. P. 125–141.